

BYLA

I SCENA

PROLIOTOVAS (*sekretorius, vienas sėdi krėse ir visą laiką žagsi*)

Kas čia man? Tarytum raugulys! Vakarykščiai pietūs įstrigo gerklėj. Šitie grybeliai ir barščiai... Valgai, valgai, tiesiog velniai žino, ko nesuvalgai! (*Žagsi.*) Na, štai vėl (*žagsi*) dar! (*Žagsi.*) Dar kartą. (*Žagsi.*) Na, dabar ketvirtą. (*Žagsi.*) Po velnių, ir ketvirtą! Perskaityti dar „Šiaurės Bitė“, kas ten yra gera? Nusibodo man šita „Šiaurės Bitė“: lygu senmergė neapžieduota. (*Skaito ir sušunka.*) Krachmanovui ordinas! A? Petruškai Krachmanovui! Štai koks buvo vaikiščias (*rodo ranka*), aš pats padėjau jam įstoti į kadetų korpusą, a? (*Skaito ir vėl sušunka, akis išplėtęs.*) Kas čia? Kas čia? Argi Burdiukovas? Taip, jis, Pavlas Petrovičius Burdiukovas, paaukštintas! A? Kaip jums patinka? Kyšininkas, du kartu buvo teistas, tėvas — vagis, apvogė išdą, šlykščiausias žmogus, kokį begalima įsivaizduoti — kaip jums patinka? O juk visi laiko jį tiesaus būdo žmogumi! Niekšas! Sako: „Buchteliovo byla ne taip išspręsta, senatas neįsigilino“ — a? Tiesiog, niekšas, sužinojo, kad man teko 20.000, štai tau, tai kodėl ne jam! Kaip šuo ant šieno: nei sau, nei kitiems. Na, aš gi tave pažįstu, kitus mulkink,

dėkis, kuo nori. Esu kažką girdėjęs apie tave. Tikrai, apmaudas ima, kad pažvelgiau į laikraštį: perskai-tai, ir taip ilgu, koku pasidaro, ir daugiau nieko. Klausyk, Andriejau!

II SCENA

LEKAJUS (*eidamas*)

Ką liepsite?

PROLIOTOVAS

Paimk štai tą laikraštį! Ir kam, kuriam galui atnešei šitą laikraštį? Kvailys! (*Andriejus išneša laikraštį.*) Kaip jums patinka tasai Burdiukovas, a? Štai ką, il-gai negalvojęs išdanginčiau į Kamčiatką. Mielu no-ru, prisipažinsiu, pridergčiau aš jam, nors šią pat aki-mirką, bet vis lig šiol nėra ir nėra progos. Ką pa-darysi? Užsirūstino dievas. Aš tave paglostyčiau, brūkšterčiau per lūpas. Betgi ir lūpos kokios šito biauzybės! Kaip jaučio.

LEKAJUS

Burdiukovas atvyko.

PROLIOTOVAS

Ką?

LEKAJUS

Burdiukovas atvyko.

PROLIOTOVAS

Ką tu čia niekus plepi!

LEKAJUS

Tikrai taip.

PROLIOTOVAS

Meluoji, kvaily! Burdiukovas, Pavlas Petrovičius
Burdiukovas?

LEKAJUS

Ne, ne Pavlas Petrovičius, bet kažkoks kitas.

PROLIOTOVAS

Koks kitas?

LEKAJUS

Teikitės pats pamatyti; jis čionai.

PROLIOTOVAS

Prašyk.

III SCENA

Proliotovas ir Christoforas Petrovičius Burdiukovas

BURDIUKOVAS

Prašau atleisti, jei trukdau. Aplinkybės ir reikalai privertė palikti miestelį. Atvykau prašyti asmeniškų pagalbų ir globos.

PROLIOTOVAS (*į šalį*)

Tai tikrai kitas; yra tačiau kažkoks panašumas. (Bal-su.) Koks reikalas? Kuo galiu būti naudingas?

BURDIUKOVAS (*gūžterėjęs pečiais*)

Procesas, teismo byla.

PROLIOTOVAS

Byla? su kuo?

BURDIUKOVAS

Su tikruoju broliu.

PROLIOTOVAS

Leiskite pirma sužinoti pavardę, o paskiau dėstykite savo reikalą. Teikitės sėstis.

BURDIUKOVAS

Pavardė: Burdiukovas, Christoforas, Piotro sūnus, o bylinėjuos su tikruoju broliu, Pavlu Petrovičium Burdiukovu.

PROLIOTOVAS

Ką jūs? ką? ne!

BURDIUKOVAS

Ko gi jūs į mane žiūrite, akis išplėtę? bene manote, kad aš šiaip sau būčiau palikęs Tambovą ir lėkęs čion pašto arkliais?

PROLIOTOVAS

Viešpats tegu laimina jus už tokį gerą darbą! Leiskite arčiau su jumis susipažinti. Nieko protingesnio jūs niekadose negalėjote sugalvoti. Štai ir kalbėk dabar, kad nėra kilnių ir teisingų žmonių, o šita byla ką įrodo? Juk štai tikrasis brolis, kraujo saitai, ryšiai, o juk nenusileido! Prieš brolių — procesas! Leiskite man jus apkabinti.

BURDIUKOVAS

Prašau! Aš pats jus apkabinsiu už tokį kilnų norą. (*Apsikabina.*) O iš pradžių, prisipažįstu, pažvelgęs į jūsų fizionomiją, niekaip negalėjau pamanyti, kad jūs esate valyvas žmogus.

PROLIOTOVAS

Štai tau! Kodėl gi?

BURDIUKOVAS

Rimtai. Leiskite paklausti: amžinatilsį jūsų motutė, nėščia būdama, bene išsigando ko nors?

PROLIOTOVAS

Kokius blėnius jis plepa?

BURDIUKOVAS

Ne, aš jums papasakosiu, jūs neturėkite pretenzijų, taip dažnai būna. Štai mūsų teisėjo visa apatinė veido dalis — panaši į avino snukį, taip sakant, lyg nupiauta ir apžėlusi vilna, visiškai kaip avino. O juk dėl nežymios aplinkybės: kai motina jį gimdė, avinas ėmė ir priėjo prie lango, ir sugundė jį nelabasis subliauti.

PROLIOTOVAS

Na, palikime ramybėje teisėją ir aviną! . . Kaip aš nudžiugau!

BURDIUKOVAS

O jau aš kaip džiaugiuos tokiu globėju! Dabar tiktai, išžiūrėdamas į jus, matau, kad jūsų veidas lyg pažįstamas: mūsų karabinierių pulke buvo poručikas kaip du lašu vandens į jus panašus! Girtuoklis baisiausias, tai yra, aš jums pasakysiu, nebūdavo tos dienos, kad jam nebūtų kas snukio daužęs.

PROLIOTOVAS (į šalį)

Šita provincijos meška, matyti, yra nepratusi laikyti liežuvį už dantų. Visas šlamštas, kiek tik jo yra sieloje, tuojau lenda iš burnos. (*Balsu.*) Laiko turiu ne daug, pradėsime, meldžiamasis, reikalą.

BURDIUKOVAS

Atleiskite, sėdomis negaliu išpasakoti. Tai didelis kazusas! Ar pažinojote Ustiugo apskritį dvarininę Jevdokiją Malafiejevną? Merinovą? Nepažinote? Gerai. Ji tikra mano teta ir bestijos mano brolio. Jos artimiausi įpėdiniai esame aš ir brolis — tokios tai tokelės. Be to, dar sesuo, ištekėjusi už generolo Povališčevo; na, apie tą nė žodžio: ji ir be to jau yra gavusi reikiamą dalį. Žiūrėkite: štai šitas sukčius mano brolis, — tokiais atvejais jis pačiam velniui nosį nušluostys — ėmė ir prisėlino prie tetos: „Jūs gi, tetute, pragyvenote, dėkui dievui, 70 metų; tokiam gražiam amžiuje kur jums pačiai rūpintis ūkiu: geriau jau aš jus globosiu ir maitinsiu.“ Matote! prašau, prašau įsidėmėti! Atsikraustė į jos namus, gyvena ir tvar-kosi, kaip tikras šeimininkas. Bet ar jūs girdite?

PROLIOTOVAS

Girdžiu.

BURDIUKOVAS

Taigi! Taip. Stai suserga tetutė; kuo — dievas žino, gal jis pats kyšterėjo jai ko nors. Man duoda žinią pašaliečiai. Prašau įsidėmėti! Atvažiuoju: prieangy sutinka mane šitas bestija, tai yra brolis, apsipylęs ašaromis, susigraudinęs, ir sako: „Na“, sako, „brolau, kokie mes nelaimingi: mūsų geradarė...“ „Ką, ar mirė?“ — „Ne, miršta“. Aš įeinu, ir tikrai: teta guli leisgyvė ir akimis mirkčioja. Ne, ką gi? verkti? Nepadės. Juk nepadės?

PROLIOTOVAS

Nepadės.

BURDIUKOVAS

Na, tai ką gi? nieko nepadarysi! Tokia, matyti, dievo valia! Aš priėjau arčiau. „Na“, sakau, „tetute, mes visi mirsime, dievas, ne šiandien, tai rytoj, kaip sakoma, gali mus pašaukti: gal teiktumėtės lig laiku kai ką patvarkyti?“ Ką gi tetute? Matau, nebegali liežuvio pajudinti, tiktai ištarė: „ė... ė... ė... ė...“ O tasai šelmis, brolis, prie jos lovos stovėdamas, sako: „Tetutė šitokiu būdu nori paaiškinti, kad jau viską sutvarkė“. Girdite, girdite?

PROLIOTOVAS

Kaip gi! Argi ji šitaip yra sakiusi?

BURDIUKOVAS

Nė velnio ji nesakė! Ji tik pasakė: „ė... ė... ė...“ Aš vis prie jos. „Bet leiskite, tetule, sužinoti, kaip gi jūs sutvarkėte reikalą?“ Ką gi tetulė? Tetulė vėl atsako: „ė, ė, ė...“ O tasai niekšas vėl: „tetulė sako, jog jos valia šiuo reikalu yra testamente išreikšta.“ Ar girdite, girdite? Kas man bebuvo daryti? Aš nutilau ir nė žodžio nepratariau.

PROLIOTOVAS

Tačiau, leiskite paklausti: kodėl tuojau pat jūs neįrodėte, kad jis meluoja?

BURDIUKOVAS

Ką gi? (*Mostiguoja rankomis.*) Ėmė dievažintis, kad ji tikrai taip sakiusi — na... ir patikėjau.

PROLIOTOVAS

O testamentą ar atplėšėte?

BURDIUKOVAS

Atplėšėme.

PROLIOTOVAS

Ir ką gi?

BURDIUKOVAS

O štai kas. Kaip tik viskas krikščionių įpročiais buvo atlikta, aš ir sakau, ar ne laikas perskaityti mirusios valią. Brolis nieko nė pratarti negali: tokie skausmai, tokia neviltis jį kankina, jog net baisu žiūrėti. „Imkite“, sako, „skaitykite patys.“ Susirinko liudininkai, ir perskaitėm. Kaip gi jūsų manymu, kaip buvo testamentas surašydintas? Ogi štai kaip: „Mano giminaičiui, Pavlui, Piotro sūnui, Burdiukovui“, — klausykitės! — „atsilygindama už jo sūnišką rūpinimąsi manim ir už nuolatinį jo buvimą su manimi lig mirimo,“ — įsidėmėkite! — „palieku valdyti šeimyninį ir mano įgytą dvarą Ustiugo apskrity,“ — štai, štai, štai kaip! — „500 baudžiauninkų, naudingas žemes ir kita.“ A? ar girdėjote? „Giminaitėi mano, Marijai Petrovnai Povališčevai, iš Burdiukovų šeimos palieku jai privalomą dvarą ir 100 baudžiauninkų.“ „Giminaičiui,“ — štai! įsidėmėkite! štai čia ir yra staigmena! — „Chrisanfui, Piotro sūnui, Burdiukovui“, — klausykite, klausykite! — „Kad mane atmintų“. — Oho-ho! „palieku: tris stametinius sijonus ir vi-

·sus rakandus, esančius sandėlyje, kaip antai: dvejas duknas, fajansinius indus; drobules, kykus“ ir velniai žino dar kokius skudurus. A? kaip jums atrodo? Aš klausiu: kuriam velniui man jos stametiniai sijonai?

PROLIOTOVAS

Ak, koks sukčius! Žiūrėkite!

BURDIUKOVAS

Sukčius — tai tiesa, aš su jumis sutinku; bet aš klausiu jus: kam man stametiniai sijonai? Ką aš su jais darysiu? Negi ant galvos sau užmausiu?

PROLIOTOVAS

Ir liudininkų parašai yra?

BURDIUKOVAS

Kaip gi! Prirankiojo kažkokios šunijos.

PROLIOTOVAS

O velionė ar pati pasirašė?

BURDIUKOVAS

Pasirašė, tai pasirašė, bet velniai žino kaip pasirašė!

PROLIOTOVAS

Kaip?

BURDIUKOVAS

O štai kaip: velionė buvo vardu Jevdokija, o ji padreskė tokį šlamštą, jog negalima nė suvokti.

PROLIOTOVAS

Kaip tatai?

BURDIUKOVAS

Velniai žino, ką parašė! Jai reikėjo parašyti Jevdokija, o ji parašė „obmokni“.

PROLIOTOVAS

Ką jūs sakote?

BURDIUKOVAS

O, aš jums pašakysiu, kad jis visam kam gabus. „O mano giminaičiui, Chrisanfui Petrovui, tris stametinius sijonus.“

PROLIOTOVAS (į šalį)

Vis dėlto šaunus vyras, tasai Pavlas Petrovičius.

BURDIUKOVAS

Niekaip nebūčiau manęs, kad jis taip gudriai gali padaryti. (*Mostiguodamas rankomis.*) „Obmokni“. Ką gi tai reiškia? Juk tai ne vardas: „obmokni“?

PROLIOTOVAS

Ką gi jūs dabar manote daryti?

BURDIUKOVAS

Aš jau padaviau prašymą, kad panaikintų testamentą, nes parašas netikras. Lai nemeluoja: velionė buvo Jevdokija, bet ne „obmokni“.

PROLIOTOVAS

Ir gerai! Leiskite dabar man čia viską tvarkyti. Aš tuoj parašysiu raštelį vienam pažįstamam sekretoriui, o jūs tuo laiku gaukite testamentu nuorašą.

BURDIUKOVAS

Neapsakomai jums dėkingas! (*Ima kepurę.*) O pro katras duris reikia išeiti — pro šitas, ar pro anas?

PROLIOTOVAS

Prašau pro šitas.

BURDIUKOVAS

Taigi, taigi! Aš dėl to paklausiau, kad man reikės dar savo reikalų. Iki pasimatymo, gerbiamasis... kuo jūs vardu? aš vis pamirštu.

PROLIOTOVAS

Aleksandras Ivanovičius.

BURDIUKOVAS

Aleksandras Ivanovičius! Aleksandras Ivanovičius yra
Proldiukovskis, jūs jo nepažįstate?

PROLIOTOVAS

Ne.

BURDIUKOVAS

Jis gyvena penki varstai nuo mano dvaro. Sudiev!

PROLIOTOVAS

Sudiev, gerbiamasis, sudiev!

IV SCENA

Proliotovas, vėliau tarnas

PROLIOTOVAS

Štai netikėtas lobis! Štai dovana! Tiesiog dievo do-
vana. Keista atrodo, bet sieloje jauti tokį kažkokį
neišaiškinamą malonumą, tarytum arba žmona pirmą
kartą sūnų pagimdžius, ar ministras būtų tave pabu-
čiavęs, visiems valdininkams matant, pačioje įstaigo-
je. Dievaži, kažkas magnetiška! Ei, Andriejau! (Įeina
Andriejus.) Nueik tuoj pas mano sekretorių ir papra-
šyk jį čionai. Girdėjai? Palūkėk: štai tau pinigai deg-
tinei, pasigerk, kaip gaidys — šiandien aš tau leidžiu;
ir štai dar sūnui nupirk meduolių. Ir pasakyk sekre-
toriui, kad — tuojau pat: nepaprastai svarbus reika-
las. A, pagaliau gi, vargais negalais! ir mano trobe-
lėj nušvito! Palūkėk, dabar aš sėdęs pagrosiu, ir pa-
žiūrėsime, kaip tu šoksi! O jei surinksiu muzikantų
orkestrą iš savo draugų-valdininkų tarpo, tai tu
taip išivarysi šokti, jog visą amžių tau pašonės
skaudės.